

A PONT VÉGTELENJE

– Penovác Endre sorozatához

Otthonalanságomban hanyódva, tudatom valamelyik falán évtizedek óta mozdulatlanul függ, velem szemben, Penovác egy kínaias rajza, amelyben a téli bácskai tájat látom úgy, ahogy az gyerekkoromban rögzülhetett bennem. Hátul ültem apám autójában, mentünk, sohase gyorsan, Zomborból Bezdánba, ezerszer ugyanazon az útvonalon, és vissza, ezerszer, mindig ugyanazon az úton, amely az évek során semmit se változott. Az ablakon át csak a földet és az eget szétvágó hibátlanul horizontális vonalat látom, egy túlfokozott, a szembe beleégitő horizontalitást, a vonal velünk együtt suhan, mintha vonalzóval húzná valaki, mégis minden áll. Ha hó van, akkor olyan, mintha a kiálló, kesze-kusza kórók, csomák, szárok és tövek krikszkrakszokat vagy számomra érthetetlen kínai jeleket festenének a hóba fekete tussal. Olvasni kellene, mert ez olyan, mint a papír. Fa sokáig egyáltalán nincs is. Néhol

a távolban vagy az úthoz közelebb egy-egy magányos szállás. Elszáll, mert apám semmiért az égvilágon meg nem állna. Fél évszázad múlva majd szívinfarktussal vezet végig ezen a húsz kilométeres szakaszon, és az lesz az utolsó útja. Gyerekként odafele mély örömmel ülök hátul, mert a mamához megyünk, és szorongok a visszaúton, mert hazamegyünk, a városba. Kamaszként durcásan gubbasztok ugyanott, mert semmibe veszem a bácskai tájat, a világ legunalmasabb szakaszának találom, amit nézni is fölösleges. A hó szottyadt vagy leves, csak ritkán hófehér. Talajvíz, sár-ár. Annyi itt a sár, hogy a szem sarkából kicsordul. Hiába haladunk, mintha mindig ugyanazt látnám. Mintha egy pontban ülnék, pedig a vonalat valaki húzza. Van ebben valami megbízható. Apám majd szívinfarktussal is hibátlanul vezet, nem hajlandó átadni a kormányt.

A kép majd csak felnőttkoromban tágul ki, amikor vendég vagyok már otthon. Mintha egy szem nyílna tágra, fölboltozódik a nagy, kerek, mély ég a vonásra. Ez a kupola sokkal hatalmasabb, mint a templomokéi. Parányi pont vagy az irdatlan, opál gömbben, amely minden oldalról körbevesz. Metamorfózis történik, a papírlap kifakad, fölgömbölyödik, a vonal is fölkunkorodik valahol talán. Általában vizes képeket látok, a latyak, a levegő nedvessége tényleg akvarellé változtatja a tájat. Az unalom is átváltozik, semmi lesz belőle, de olyan semmi, ami mégis le van festve. Zen: a semmi valósága. A kórók pedig japán betűk, egy idegen nyelvű kísérszöveg, amely a semmi roppant vonzásáról beszél. Még később, amikor már láttam élőben

Cy Twomblyt, az ő füveit is észreveszem Zombor és Bezdán közt Penovác rajzain. Twombly külföldön nagy erővel hat rám, és ennek magyarázatát Penovácnál találom meg. Az ecsetvonások meg a ceruzavonások füvei és kórói, elhaló indulatai alkotják azt a képet, amelyet az autó ablakán át kibámulva látok öt és ötvenöt évesen, mindig ugyanazt. A bácskai semmi itt is, ott is firkás, így válik felfoghatóvá. Keresztes Szent János híveként már nem vagyok rossz viszonyban a firkás semmivel, hiszen őutána mondván egyértelmű, hogy csak ez az út vezet az Úrba, mely az ürrel egyívású.

Most a színek nem hiányoznak, novemberi és téli, télutói színekben látom az otthont kínáló látomást, alvó vizekkel, sarakkal, lelapadt hófoltokkal. Megtanulom a sarat is olvasgatni, a talpammal is akár. A színek mégis belopakodnak, az agyagbarnától a szürkésfeketéig, a sár formáért áhító állaga és halálon túli – tehát transzcendens – színváltozatai, meg a babérvzöld, amit Twombly is fölkennt. Máskor majd a harsány színekért fogok talán rajongani, most azonban, Penovác e sorozatában híve, a piszkos, a fáradt és a grafit színekkel tartok. A természetben nincs piszok. Apám említett szívszorongató útja májusban történt, amikor már nyírni kellett a fűvet; a fűnyírógéptől az autóig tett néhány lépést. Maradok egyelőre azoknál, akiktől megtanultam látni a bácskai tájat. Ketten vannak. Egy cetlit szorongatok a kezemben, Tolnai Ottó írta: „Az ég kék, a fák zöld és a föld okker sávjai – Penovác már régóta tudja, hogy ezekért kell harcolnia maximális gyöngédséggel, mert világunkban mindinkább úgy tűnik: a semmi úszik a semmiben. Ezért – olykor úgy hiszem – pillanatnyilag tán éppen ő az egyik legradikálisabb művésznünk.”

Gyöngéd radikalizmus: azt hittem, ilyen nincs is, a puha sárban és roppanós *szironyhóban*, a végtelenbe tartó seszínű tarlón gyalogolva esett rám ez a másik perspektíva – mintegy a magasból –, s tekertem magamra az ambivalencia sálját, amely mintha selyemfűből volna, azért szúrós.

RADICS Viktória

